

WELKOM!
Workshop: Kinderparticipatie als motor voor inclusief werken
PWO KINDclusief
7.6.2018

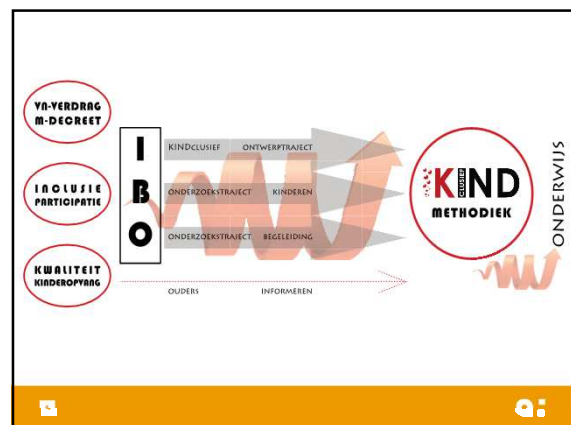
Praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek 2015-2016

Giselinde Bracke
Marijke De Smet
Nele Van Hulle

Participatief ontwerponderzoek naar redelijke aanpassingen met en voor kinderen met zorgbehoefte in buitenschoolse opvang

- Hoe kunnen we **kinderen** laten **participeren** in het zoeken naar **redelijke aanpassingen/ondersteuning** met en voor (een) kind(eren) met een specifieke zorgbehoefte?
  - Wat zijn de **randvoorwaarden** om deze vorm van kinderparticipatie in te zetten?
  - Hoe kan deze vorm van kinderparticipatie een **ondersteuning** zijn voor begeleiding binnen inclusieve buitenschoolse kinderopvang?
- Hoe kan het resultaat van dit participatieproces met kinderen een **brug** zijn tot samenwerking tussen buitenschoolse **kinderopvang en onderwijs**?

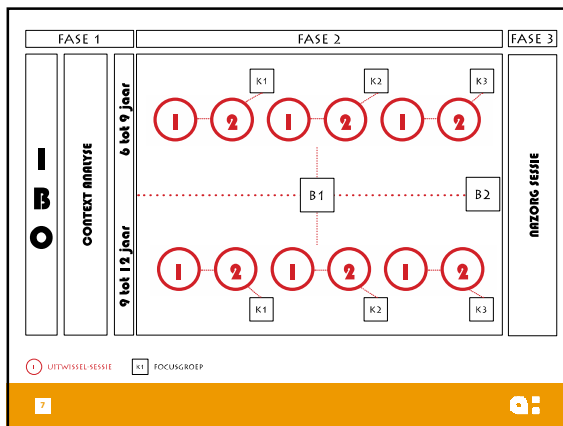
WAAROM? VERTREKPUNT:

- VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (VN-conventie, 2006)
- Perspectief 2020 – Vlaams decreet Ministerie van Welzijn
- M-decreet 2014 – Vlaams decreet Ministerie van Onderwijs
- Kwaliteit van kinderopvang en kinderparticipatie (K&G)
- Nood aan redelijke aanpassingen (Van Keulen & Singer, 2012)

METHODE

- Kwalitatief onderzoek
- Observatie
  - Uitwisselingsessies met kinderen
- Focusgroepen
  - Focusgroepen met kinderen
  - Focusgroepen met begeleiders
- Resonantiegroep geïnteresseerde IBO's
- Adviescommissie PWO

Kinderparticipatie als motor!
Kinderparticipatorisch proces
Begeleidershouding

HOE HEBBEN WE VAN KINDEREN GELEERD? DE KINDCLUSIEVE METHODE!

De KINDclusieve methode (1)

- Minstens 3 opeenvolgende sessies
- Geïnformeerde uitnodiging tot deelname aan een 'open' groep
- Groep:
  - max. 6 kinderen, idealiter 3 à 4
  - leeftijdsgroepen: 6-9j en 9-12j
- Timing (in IBO's):
  - woensdagnamiddag of in vakantie
  - ongeveer 45 minuten

Uitwisselsessies met kinderen

Zijn succesvol als de kinderen:

- Suggesties en mogelijkheden mogen uitspreken over redelijke aanpassingen in de participatie binnen de IBO
- Bepaalde thema's open kunnen bespreken vanuit het inclusieve perspectief

De KINDclusieve methode (2)

- Ruimte:
  - Wat voor kinderen aangenaam is...
  - Schept verwachtingen en sfeer
- Hoe samen denken, praten en doen?
  - Concretiseren en visualiseren, kind- en actiegericht
    - Foto's, tekenen, uitbeelden, bouwen, rondleiding,...
  - Over plaatsen en momenten
    - Wat is al leuk? Wanneer is het fijn? Waar is welke hulp nodig?
  - Mogen dromen
  - Metaforen (pas op!)

De KINDclusieve methode (3)

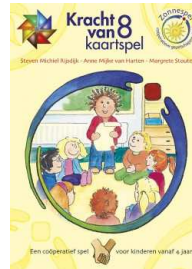
- Houding onderzoeker/gespreksbegeleider
  - Vragen stellen (*Welke vragen werken?*)
  - Luisteren – verwondering
  - Waarderen
  - Vrijheid
  - Authenticiteit
  - Veiligheid creëren en bewaken
  - **Gelijkwaardige gesprekspartner**

15

Hoe start je een uitwisselsessie?

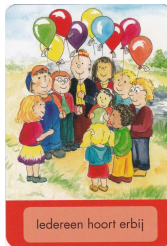
→ 'goede afspraken maken goede vrienden'

- Afspraken:
  - Duidelijk en helder
  - Creëert veiligheid in de groep
- Gedeeld draagvlak:
  - Metafoor
  - Inclusief werken
  - *Brontorina* (zie verder)

Ik ben mezelf

Iedereen hoort erbij

Laten we opnieuw beginnen

15

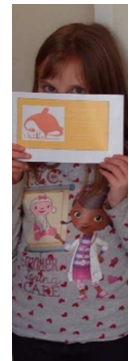

Kinderen in onderzoek

- Vrijwillige deelname!
- 'Informed consent' en uitnodiging

"Mogen we hier echt zelf onze naam zetten in de kleur die wij kiezen?" (P2 StJ) "Is dat voor onze handtekening of die van mijn mama?" (P1 Jojo)

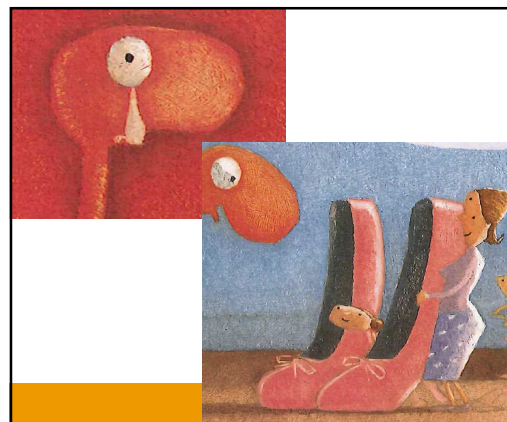
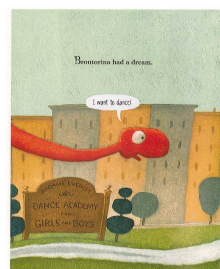
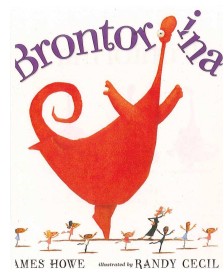
"Ik vind het tof om met de kindjes in de kring te zitten en te luisteren, want zo leer ik hoe zij denken over iets. Ik heb veel geleerd van mijn vrienden" (D, 9j, P1 StJ)

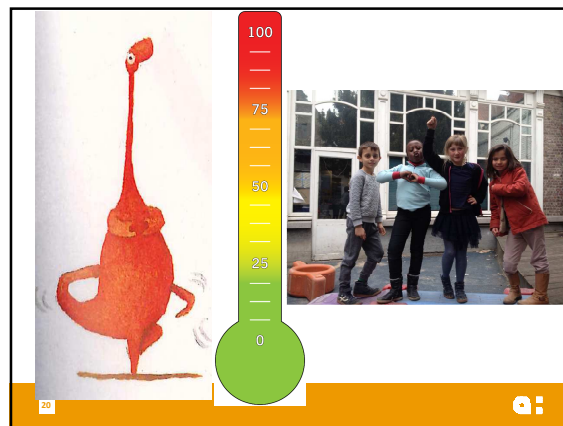

16

Hoe start je een uitwisselsessie? → boek als metafoor voor inclusie

Over inclusief werken

Over kinderen als onderzoekers

Over thema's die voor kinderen van belang zijn:
Hoe kunnen we op een leuke en goede manier samen spelen?

WAT HEBBEN WE VAN KINDEREN GELEERD?

- De derde ruimte...**
- Ruimte voor gesprek over en samen taal geven aan:
    - Emoties: boos zijn, spijt kunnen tonen
    - Anders zijn: wij verhaal
    - Abstracte begrippen
    - Regels en afspraken,...
  - ...altijd een meerwaarde!

Kinderen aan het woord: thema's (1)

Vrienden en vrienden maken

- O: "Stel dat er nieuwe kinderen in de groep komen, welke belangrijke afspraken moet je ze zeker vertellen?"
- K: "...dat ze vrienden moeten maken. Dat moet niet altijd want soms heb je vrienden van op school. Maar vrienden zijn belangrijk. Je moet beleefd zijn en plezier hebben. Kindjes moeten niet naar jou komen, maar jij ook naar hen."
- O: "Wat kan ervoor zorgen dat iedereen altijd leuk kan meespelen?"
- K: "Je best doen om met andere kindjes te spelen. Eén keer spelen en nog een keer spelen... veel spelen met kinderen en dan word je vriend." (Jojo)

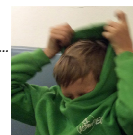
25

Kinderen aan het woord: thema's (2)

Omgaan met gevoelens:

- Verdriet en troosten
  - "Als je je ergens niet goed bij voelt, zijn er altijd verschillende oplossingen, dingen die je zelf kan doen, of iemand anders voor jou kan doen." (N, 10j, P1 StJ)
  - "Mijn beste vriendin kan mij het beste helpen, of troosten, of met mij praten" (R, 9j, P2 StJ)
  - Boos zijn en met rust (ge)laten (worden)
    - "Soms doe je dingen die je eigenlijk niet mag doen. Ik heb spijt..."
    - K. kruipt in zijn kraag en bedekt zijn gezicht.
    - O: Wil je daarover meer vertellen? – nee- de groep vertelt verder over ruzie maken, wat je dan kan doen –
    - K maakt zich nog kleiner onder zijn trui.
    - O: je hebt het gevoel dat het over jou gaat, dat is lastig he? Mogen we je proberen helpen of laten we het rusten? K: Helpen... (K,12j, StJ)

26

Kinderen aan het woord: thema's (3)

Iedereen welkom – erbij horen

- "Het leukste momentje was om poppenkast te spelen voor de kleuters en hen te horen lachen met onze mopjes!" (D&O, 9j, P3 StJ)
- K: "Ik vind het leuk dat mijn naam daar opstaat en ook de namen van de andere kinderen die na school komen. We kijken hier veel naar"
  - K2: "Ik sta daar niet op"
  - K: "Nee, dat is alleen voor de kinderen die na school komen en ik kom na school en in de vakantie. Dat is niet voor de alleen-vakantiekinderen." (Jojo)

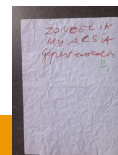
27

Kinderen aan het woord: thema's (4)

Praten over anders zijn

- K1: Ik heb 2 mama's
  - K2: de puntjes op mijn kin komen van me te verbranden
  - K3: Ik heb een andere huidskleur want mijn mama komt van Mexico
- "soms zeggen ze chocoladebruin tegen mij, dan voel ik me verdrietig. Mijn vriend helpt me dan door te spelen en spelletjes te leren" (O, 8j, P1StJ)
- Rani (9., StJ)

28

Kinderen aan het woord: thema's (5)

Samen spelen

- Keuze – mogen kiezen - duidelijkheid
- Aanpassingen
- Materiaal en ruimte
  - tieners
- Regels en afspraken
  - "ik weet overal goed wat we niet mogen doen, maar we weten niet altijd wat wél..." (J, 6j, StJ)
- Ruzie en pesten
- Vertrouwen en verantwoordelijkheid

29

Kinderen aan het woord: thema's (6)

- "... dan moet je het zeggen aan de begeleider"
- Optreden in pest/conflictsituaties
  - "Ruzie kan, maar vechten niet. En ruzie blijft altijd in je hoofd zitten, dus je moet het aan iemand toevertrouwen." (K, P2 BT)
- Consequent straffen
- Samen afspraken maken en ook controleren
  - Niet voor altijd
  - Positief verwoorden
  - Humor is belangrijk!

30

Kinderen aan het woord: thema's (7)

- Steunen in het leren opkomen voor jezelf en de anderen:
  - *"Je kan ook met andere kinderen gaan spelen, of iets anders gaan doen, of even alleen spelen"* (A, 9j, P2 StJ)
  - *"Als ze zeggen dat ik lelijk zing, trek ik me daar niets van aan. (ze haalt haar schouders op en schudt zowel ja als neen met haar hoofd bij de vraag of dat goed lukt)"* *"Dit is niet zo makkelijk voor iedereen, maar ik kan dat wel."* (L&R, P2 Jojo)

11

Kinderwensen...

1. Vraag me/ons ook waarom we iets graag willen, en hoe we dat zouden kunnen doen.
2. Vraag me ook wat ik leuk vind, wat goed gaat, wat mijn talent is.
3. Laat me even met rust als ik jou erom vraag.
4. Laat me ook voor mijn broer of zus zorgen (bv. troosten) (of net niet: geef me ruimte om hierin zelf keuzes te maken).
5. Vraag me wat nu mijn wensen/dromen zijn, ik zeg of teken ze.
6. Zeg me tot wanneer ik (nog) naar de kinderopvang moet komen.
7. Beloof me dat er iets kan veranderen als je me vraagt wat er moet veranderen of verbeteren. Of zeg me (nadien) wat er gebeurt met mijn wensen voor verandering.
8. Zorg ervoor dat de afspraken/picto's kloppen (bv. opties als vieruurtje, wie wanneer op de trampoline) en ook gaan over wat wél mag.

Kinderwensen...

9. Speel met mij (bv. muziekquiz, poppenkast, gezelschapsspel,...) en zeg het me als je het een leuke dag vond samen.
10. Laat me jou vertellen en tonen hoe het hier werkt (werkvorm rondleiding en kind als fotograaf).
11. Nieuw speelgoed is leuk en om zorg voor te dragen (bv. tienerruimte): laat ons daarover samen afspraken maken.
12. Ogen zeggen iets over hoe iemand zich voelt.
13. Ruzie maken mag (en kan je leren), vechten en kwetsen/uitsluiten niet.
14. Door samen te spelen, vieren en lachen, maak ik vrienden.
15. Luister naar me als ik iets echt niet leuk vind of als je ziet dat ik me niet goed voel, (soms is het nodig om ook moeilijke dingen te kunnen zeggen).

En wij dromen verder...

Inclusief werken is meer:

Improving > Proving
 Worden > Zijn
 Diversiteit > Bepierking
 Wij > Hij/Zij

...

**BEDANKT
 VOOR UW
 AANDACHT, ZIJN
 ER NOG
 VRAGEN?**

Bedankt aan alle organisaties en kinderen die meewerkten aan dit inspirerend verhaal!

Nele Van Hulle
 Docent
 Projectmedewerker
 Participatiecoach

Nele.vanhulle@arteveldhebs.be

Bachelor PIJK: Opvoeding en Coaching

Referenties

- De Lange, R., Schuman, H. & Montesano Montessori, N. (2011). *Praktijkgericht onderzoek voor reflectieve professionals*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant.
- European Commission/EACEA/Eurydice/Eurostat, 2014. *Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe. 2014 Edition*. Eurydice and Eurostat Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Gamelas, A.M., & Aguiar, C. (2014). Preschool teachers' ideas about practices to promote peer relations: using Q methodology to determine viewpoints. *Process - Social and Behavioral Sciences*, 142, 1304-1308.
- Hart, J. (2008). Children's participation and international development: Attending to the political. *The International Journal of Children's Rights*, 16, 407-428.
- Mortelmans, D. (2007). *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden*. Leuven: Acco, 534 p.
- Moss, P. (2007). Bringing politics into nursery: early childhood education as a democratic practice. *European Early Childhood Education Research Journal*, vol 15, n° 1.
- Peleman, B., Boudry, C., Bradt, L., Van de Walle, T. & Vandebroek, M. (2014). *Schoolkinderen en hun opvang. Wat leren ze ons over kwaliteit?* Gent: VIBK.
- Powell, M.A. (2011). *International Literature Review: Ethical issues in undertaking research with children and young people*. In: Dedding, C., Jurilus, K., Moonen, K. & Ruijters, L. (2013).
- Strategische Adviesraad: Welzijn, Gezondheid, Gezin. (2014) *Reflectionnota over beleidsnota 2014-2019 Welzijn, Volksgezondheid en Gezin*, Brussel geraadpleegd op 14 januari 2015 via <http://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/details/advies-beleidsnota-welzijn-volksgezondheid-en-gezin-2014-2019>.
- Vandervezen, J. (2010). *Perspectief 2020: Nieuw onderzetsuningsbeleid voor personen met een handicap*, geraadpleegd op 14 januari 2015 via <http://www.vandervezen.be/files/vandervezen/files/conceptnota%20pnh.pdf>.
- van Keulen, A. & Singer, E. (2012). *Samen verschillend. Pedagogisch kader diversiteit in kindercentra 0-13 jaar*. Amsterdam: Reed Business.
- van Keulen, A., red. (2013). *Jonge burgers. Kindercentra als democratische oefenplaats*. Amsterdam: SWP.
- Warming, H. (2011). Inclusive discourses in early childhood education?. *International Journal of Inclusive Education*, 15(2), 233-247.
- Wickenden, M. & Kembhavi-Tam, G. (2014). Ask us too! Doing participatory research with disabled children in the global south. *Childhood*, 1-1.

